

Interactievaardigheden van gastouders: *structuur bieden en grenzen stellen*

Structuur geeft kinderen houvast en vergroot hun gevoel van zekerheid. En stimuleert de ontdekkingsdrang van kinderen. Structuur stuurt het gedrag van kinderen, en daarbij is het aangeven van grenzen ook belangrijk. Duidelijke grenzen maken het kind duidelijk wat er wél en wat er níét kan. In een serie van zes artikelen laat pedagoog Joyce Blauwhoff zien hoe gastouders interactievaardigheden toepassen in hun werk. In dit artikel de derde interactievaardigheid: structuur bieden en grenzen stellen.

'Het verkeer kent regels, anders zou het één grote chaos worden. Zo werkt het ook binnen de opvoeding. Als er geen heldere regels zijn, weet een kind niet waar het aan toe is en wordt de wereld minder overzichtelijk.'

Gastouder Anky is aan het eten met de kinderen aan tafel. 'Als we zo klaar zijn met eten, dan mag iedereen van tafel en meehelpen met opruimen. Ik ga jullie daarbij een taak geven. Dus let goed op!' roept zij enthousiast. Anky heeft de aandacht van de kinderen getrokken. Ze wijst ieder kind zorgvuldig aan. 'Wil jij de borden opruimen? Wil jij de bekertjes naar de keuken brengen? En dan mag jij het bestek, de vorken en lepels, naar de keuken brengen.'

Kim is een beetje afgeleid en loopt al snel richting het speelgoed-kleed. Anky loopt naar haar toe en zakt door haar knieën naast het meisje. 'Kim, ik had je gevraagd of jij de borden naar de keuken wilde brengen. Als je dat gedaan hebt, dan mag je daarna weer spelen.' Kim loopt naar de tafel toe en stapelt twee borden op elkaar. In dit voorbeeld is de gastouder vasthoudend om Kim mee te laten helpen met de tafel afruimen. Ze laat duidelijk merken wat zij verwacht en legt uit dat ze daarna weer mag spelen. Zij biedt hiermee een duidelijke structuur. Er zijn nog meer manieren om structuur te bieden.

Regelmaat en regels

Structuur bieden is ervoor zorgen dat kinderen weten wat er van hen wordt verwacht. Dit doe je door een vaste regelmaat aan te brengen in de activiteiten van de dag en door duidelijke regels te stellen. Deze regelmaat en regels mogen niet zo strak zijn dat daarmee de vrijheid van de kinderen onnodig wordt ingeperkt. In een goede structuur is er een balans tussen duidelijkheid van de gastouder aan de ene kant en ruimte voor eigen initiatieven van de kinderen aan de andere kant.

Grenzen stellen

Door het stellen van grenzen, creëer je structuur. Grenzen maken een kind duidelijk wat er wél en wat er níét kan. Dit geeft het kind veiligheid. De grenzen en regels moet je consequent gebruiken. Als

je niet consequent bent door bepaald gedrag de ene keer wel en de andere keer niet toe te staan, worden kinderen onzeker. Dat remt hun ontdekkingsdrang en geeft hun een gevoel van onveiligheid. Te veel regels of afspraken kunnen ook belemmerend werken voor een kind. Je kunt afspraken maken met kinderen welk gedrag je wel wilt zien. Je laat ze hierbij meedenken en meebeslissen. Hiermee laat je zien dat je ook waarde hecht aan hun inbreng. Kies een paar regels uit die je echt belangrijk vindt en doe bij andere 'overtredingen' soms net of je het niet ziet. Als de situatie erom vraagt, is een keertje een verkeerde actie van een kind negeren niet erg. Daar bewust mee omgaan, is ook een opvoedingsvaardigheid. *Choose your battles*, want anders ben jij de hele dag 'politieagent' aan het spelen en dat slurpt energie.

Zeggen wat je gaat doen en vertellen wat wel mag

Door te zeggen wat je gaat doen, maak je je voorspelbaar als opvoeder. Daarmee geef je een kind ook structuur. Een gesprekje sluit je eerst af voordat je je aandacht ergens anders op richt. Bij kinderen die de Nederlandse taal niet beheersen kun je non-verbaal aangeven wat je gaat doen of wat je verwacht. Een kind bij de hand meenemen, wijzen en andere gebaren met je lichaam, maar ook gezichtsuitdrukkingen helpen om iets duidelijk te maken. Positieve gedragsaanwijzingen werken vaak als toverstafjes! Door een kind te vertellen wat het wel mag, blijf je een positieve sfeer houden in je opvang. 'Wil jij graag met de bal spelen? Dat mag je buiten doen, dat kan niet hier in de kamer. Pak je jas maar en je schoenen.' Humor werkt vaak ook goed om ongewenst gedrag om te buigen.

De dagindeling

Ook de dagindeling is een structurelement. In een vaste dagindeling komen verschillende activiteiten telkens terug. Bijvoorbeeld in ➤

de ochtend samen met alle kinderen in een kring beginnen, dan buiten spelen, daarna een activiteit en tot slot het vrij spelen. Hierdoor weten kinderen wat er gaat gebeuren. Je kunt de overgang naar een volgende activiteit makkelijker laten verlopen met rituelen, bijvoorbeeld door een bepaald liedje te zingen of op te zetten, waardoor de kinderen weten dat ze mogen opruimen omdat het eemoment eraan komt. Je hoeft dan niets meer te zeggen en kinderen doen het als vanzelf! Deze rituelen noemen we structuurversterkers. Door gebruik te maken van dergelijke structuurversterkers begrijpen ook kinderen die de Nederlandse taal niet goed beheersen wat er gaat gebeuren. Ze herkennen het liedje of het geluid dat je iedere keer gebruikt. Belangrijk is wel om hierin te doseren: de hele dag door liedjes bij alles wat staat te gebeuren, is te veel.

Overzichtelijk materiaal

Je kunt ook structuur bieden door het materiaal waarmee kinderen spelen overzichtelijk aan te bieden. Dit betekent dat duidelijk is met welk materiaal de kinderen mogen spelen en dat er geen 'storende' dingen tussen het spelmateriaal liggen. Je kunt bijvoorbeeld het spelmateriaal overzichtelijk opbergen in open kasten of transparante opbergdozen op kinderhoogte waardoor kinderen direct kunnen zien waarmee ze kunnen spelen.

Vijf tips voor in de praktijk

Met deze aanpak bied je structuur en stel je grenzen:

1. Praat vanuit de ik-vorm. Een ik-boodschap zegt bijvoorbeeld: 'Ik

zie dat jij alle kleurtjes op de grond gooit maar dat vind ik niet fijn. Ik zou graag willen dat je ze weer even opraaft.' Met een ik-boodschap vertel je iets over jouw behoefte en je gevoel. Je zult merken dat het even oefenen is, maar het werkt! Een jij-boodschap ('Jij mag dat niet...') maakt al gauw dat een kind zich aangevallen voelt.

2. De indeling van de ruimte moet zo overzichtelijk voor een kind zijn, dat het zijn eigen weg kan vinden. In de opvangsituatie bij gastouders is er natuurlijk altijd sprake van een eigen leefomgeving. Geef duidelijk de plaatsen aan, waar kinderen niet mogen komen. Gebruik kasten, vloerkleden of banken om meerdere hoeken te maken voor verschillende activiteiten.
3. De regels zijn in principe voor iedereen gelijk, maar kunnen soms per kind verschillen. Je moet de kinderen dan wel duidelijk maken waarom je onderscheid maakt. Argumenten als 'Jonne is nog maar pas op de opvang' of 'Rafaël kan nog niet goed verstaan wat wij zeggen' kunnen peuters goed accepteren.
4. Help kinderen het nut van de regel te begrijpen. Door uitleg te geven waarom een regel bestaat, zorg je ervoor dat kinderen zich beter aan een regel houden.
5. Maak een overgangsmoment duidelijk. Kondig van tevoren aan als je wilt dat een kind ergens mee ophoudt en iets anders moet doen. Door bijvoorbeeld te vertellen dat een kind nog vijf minuten mag spelen (bij jonge kinderen kun je een wekker zetten of de wijzers van de klok aanwijzen), geef je de ruimte om het spel af te ronden en verloopt het overgangsmoment soepeler. ◀

'Blijf bij jezelf, je hebt zelf ook grenzen'

Christine van Leeuwen is onder de naam Cosy for Kids werkzaam als zelfstandig gastouder en aangesloten bij Gastouderbureau ViaViela. Zij vertelt hoe zij structuur bieden en grenzen stellen in de praktijk brengt.

'Hoe bied jij structuur aan kinderen?'

'Ik bied structuur door gebruik te maken van een vaste dagindeling en ik herhaal regelmatig afspraken en regels. Dit maakt het voor kinderen voorspelbaar en dat schept duidelijkheid. Ik merk dat kinderen zich hierdoor veiliger voelen en ze niet steeds worden verrast. Ik heb bijvoorbeeld twee wat meer angstige kinderen in mijn opvang en zij weten nu zelf te benoemen wat we gaan doen. Veilig voelen heeft als effect dat kinderen zich durven en kunnen ontwikkelen. Ik leg veel uit en ik vertel wat er komen gaat gedurende de dag. Alles heeft een vaste plek in de woning en er is een vast basisaanbod van speelgoed. Ze weten waar ze alles kunnen vinden. Bij groepsactiviteiten mogen kinderen overigens zelf aangeven of ze mee willen doen. Ik stimuleer ze wel om bijvoorbeeld mee te doen met creatieve activiteiten, maar soms is de winst dat een kind alleen zijn of haar vinger in de verf heeft gedoopt en dan weer zelf wil spelen. Dit moet dan gewoon kunnen.'

'Waar let jij op als je grenzen stelt?'

'Ik zorg ervoor dat ik op kindhoogte communiceer en oogcontact maak. Ik probeer bij jonge kinderen meer mijn taal te ondersteunen met gebaren om te bevestigen wat ik zeg. Veel tweejarigen zijn op zoek naar grenzen bij mij of bij elkaar. Ik heb onlangs het woord 'stop' in een gebaar geïntroduceerd. De kinderen kunnen nu hun woorden met een gebaar ondersteunen: 'Stop, hou op. Ik vind dit niet leuk', en

daarbij steken ze hun hand naar voren. Het kind leert grenzen aangeven, ook letterlijk door een armlengte ruimte te nemen. Ze zijn hierin nog zoekende, maar ze pakken het op. Ik probeer altijd te benoemen wat ze wél mogen. Als een kind boos is en begint te gooien met schoenen omdat het niet lukt, laat ik positief weten wat ik van ze verwacht. 'Ga maar zitten op de stoel, dan help ik je met je schoenen aantrekken.' Verder praat ik vanuit de ik-vorm. De kinderen leer ik dit ook. Zo maak ik ze bewust dat je vanuit je eigen ik een grens mag stellen, een mening mag hebben. Bij kleintjes werkt afleiden goed of het aanbieden van alternatieven. Eigenlijk probeer ik alles uit, soms lukt het wel en soms lukt het niet. Dat verschilt per kind en per situatie.'

'Heb je nog tips voor collega-gastouders?'

'Blijf bij jezelf, je hebt zelf ook grenzen. Kinderen kunnen over je grenzen heen gaan, maar ook de ouders kunnen dat doen. Zelf vind ik het lastig om grenzen te stellen naar ouders toe. Soms word je meer als oppas gezien dan als zelfstandige gastouder. Hierdoor wordt het soms te gemoedelijk en vervaagt de zakelijke kant. Dit betekent dat ik duidelijk moet communiceren naar ouders over wat ik van ze verwacht en moet aangeven wat mijn grens is. Ik heb veel baat bij het gastouderbureau. Ik kan er met mijn vragen terecht. Ik volg veel trainingen en workshops om up-to-date te blijven. Door ervaringen uit te wisselen met collega-gastouders blijf ik fris in het werk.'

'Ik heb veel baat bij het gastouderbureau. Ik volg trainingen en workshops om up-to-date te blijven'

Over de auteur

Joyce Blauwhoff is pedagoog en trainer in haar praktijk JB Expertise, Training & Advies. Joyce is tevens licentiehouder van de training over taal- en interactievaardigheden 'Oog voor Interactie' van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Kijk voor meer informatie op www.jbexpertise.nl